

Програма Державного іспиту

для студентів Природничого коледжу Львівському національному університеті імені Івана Франка

спеціальність: **5.04010602 "Прикладна екологія (екологія землекористування і агробізнес)"**

Державний іспит для випускників географічного відділення природничого коледжу Львівського національного університету імені Івана Франка спеціальності «Прикладна екологія» спеціалізації «Екологія землекористування та агробізнес» повинен узагальнити і підсумувати отримані студентами під час навчання знання з основних дисциплін професійної і фундаментальної підготовки. Програма державного іспиту включає в себе основні курси, а саме: «Основи агробізнесу», «Земельно кризові ситуації», «Основи сільськогосподарського виробництва», «Ринок землі і продовольства», «Основи землеустрою», «Екологія землекористування», «Основи оцінки земель», «Основи земельних ресурсів і земельного кадастру», «Агроекологія», «Основи екологічного і земельного права», «Загальна екологія», «Регіональний агробізнес», «Охорона земель», «Організація виробництва і підприємництва в аграрному секторі економіки».

ОСНОВИ ОЦІНКИ ЗЕМЕЛЬ

1. *Бонітетна оцінка ґрунтів*

Основні критерії бонітування ґрунтів – їх природні властивості. Етапи бонітування ґрунтів і порядок проведення. Методика бонітування ґрунтів на Україні. Розробка шкал бонітування, складання карти бонітетної оцінки.

2. *Нормативна вартісна оцінка земель сільськогосподарського призначення.*

Методичні засади грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення. Грошова оцінка земель по Україні, адміністративних областях і районах, природно-сільськогосподарських районах, методика грошової оцінки окремої земельної ділянки. Грошова оцінка ріллі, багаторічних насаджень, сіножатей, пасовищ.

3. *Оцінка земель населених пунктів.*

Методика складання карти ґрунтів території населеного пункту. Земельно-оціночна структуризація населеного пункту, виділення оціночних районів, встановлення меж економічно-планувальних зон, визначення функціональних і локальних факторів у межах економіко-планувальних зон грошової оцінки забудованих територій.

СІЛЬСЬКИЙ ТУРИЗМ

1. *Сільський туризм: основні поняття та визначення. Мета і мотивація вибору відпочинку в сільській місцевості.*

Розкрити суть поняття: «сільський туризм», «агротуризм», «екологічний туризм», «агро оселя», «сільський туристичний продукт». Вказати основні мотиви для вибору відпочинку на селі.

2. *Облаштування агро оселі для прийому туристів. Технологічні основи гостинності*

Основні вимоги щодо облаштування господарем обійстя, агросадиби, інтер'єру, будинку, кімнат для гостей, передпокою, їдальні, кухні. Технологічні основи надання послуг СЗТ. Гостьовий цикл СЗТ, його основні фази.

ОХОРОНА ЗЕМЕЛЬ

1. *Охорона земель від забруднення пестицидами.*

Джерела забруднення земель пестицидами, наслідки забруднення земельних ресурсів різними видами пестицидів. Основні заходи щодо охорони земель від забруднення пестицидами.

2. *Охорона земель від забруднення мінеральними добривами.*

Джерела забруднення земель мінеральними добривами, наслідки забруднення земельних ресурсів різними видами мінеральних добрив. Основні заходи щодо охорони земель від забруднення мінеральними добривами.

3. *Забруднення земель важкими металами.*

Джерела забруднення земель важкими металами, наслідки забруднення земельних ресурсів різними видами важких металів. Основні заходи щодо охорони земель від забруднення важкими металами.

РИНОК ЗЕМЛІ І ПРОДОВОЛЬСТВА

1. *Передумови розвитку та функціонування ринку землі і продовольства в Україні.*

Назвати і охарактеризувати основні передумови розвитку та функціонування ринку землі і продовольства в Україні.

- Обсяг і структура земельного фонду України
- Структура сільськогосподарських угідь.
- Структура посівних площ.
- Обсяг і структура виробництва сільськогосподарської продукції.
- Земельна реформа в Україні.

2. *Ринок землі в Україні: структурні елементи, види, особливості розвитку, законодавча база.*

Розкрити суть поняття «ринок землі». Охарактеризувати основні структурні елементи земельного ринку: попит, пропозиція, ціна, інфраструктура. Класифікація ринку землі за наступними ознаками: за способом здійснення операцій з земельними ділянками (первинний і вторинний); за видами угод (ринок купівлі – продажу, ринок оренди). Розвиток двох напрямків ринку землі в Україні: ринку земель несільськогосподарського призначення і ринок сільськогосподарських земель. Законодавча база в Україні в галузі функціонування ринку землі.

3. *Аграрний ринок: умови функціонування, основні елементи, структура, особливості розвитку.*

Розкрити суть поняття «аграрний ринок». Назвати економічні умови необхідні для функціонування аграрного ринку. Охарактеризувати елементи аграрного ринку: попит, пропозиція, ринкова ціна, ринкова кон'юнктура, еластичність, місткість та насиченість ринку. З сфери, які включає аграрний ринок (матеріально-технічних ресурсів для АПК, ринок сфери послуг для сільськогосподарських товаровиробників, маркетингова сфера). Особливості функціонування аграрного ринку в Україні.

ОСНОВИ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ І ЗЕМЕЛЬНОГО КАДАСТРУ

1. *Категорії земель України за основними цільовими призначеннями.*

Назвати 9 категорій земель України за цільовим призначенням:

- Землі сільськогосподарського призначення;
- Землі житлової та громадської забудови;
- Землі природно-заповідного фонду та іншого природоохоронного призначення;
- Землі оздоровчого призначення;
- Землі рекреаційного призначення;
- Землі історико-культурного призначення;
- Землі лісового фонду;
- Землі водного фонду;
- Землі промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення.

Які землі відносяться до земель кожної категорії.

2. *Земельні ресурси України, їх структура та особливості динаміки.*

Розкрити суть поняття «земельні ресурси». Значення земельних ресурсів у різних галузях національного господарства. Структура земельних ресурсів України. Розподіл земель сільськогосподарського призначення, лісового фонду та інших категорій у адміністративних областях України. Кількісні зміни у земельному фонді України у період з 1990 по 2006 рр.

3. *Державний земельний кадастр: призначення і структура, види і принципи.*

Розкрити зміст поняття державного земельного кадастру. У чому полягає призначення державного земельного кадастру? Його основні завдання? Складові частини державного земельного кадастру: кадастрове зонування, кадастрові зйомки, бонітування ґрунтів, економічна оцінка земель, грошова оцінка земельних ділянок, державна реєстрація земельних ділянок, облік кількості і якості земель. Види земельного кадастру залежно від змісту і порядку його проведення (основний і поточний). Назвати основні принципи земельного кадастру.

ОСНОВИ ЗЕМЛЕУСТРОЮ

1. *Поняття, мета і завдання землеустрою. Землеустрій в Україні.*

Що таке деградація ґрунтів? Класи і види деградації ґрунтів. Причини і наслідки деградації ґрунтів. Що таке земельно-кризові ситуації? Показники діагностики кризових ситуацій. Шляхи оптимізації використання деградованих земель.

2. *Кризові ситуації пов'язані з надмірною ерозією.*

Водна ерозія. Вітрова ерозія. Фактори, що зумовлюють ерозії. Наслідки ерозії. Заходи боротьби з ерозією ґрунтів.

ОСНОВИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА

1. *Сільськогосподарське виробництво і агробізнес. Основні поняття. Сучасний стан і проблеми розвитку сільськогосподарського виробництва в Україні і світі.*

Поняття сільськогосподарського виробництва. Що таке агробізнес? Спільні і відмінні риси між ними. Передумови сільського господарства і агробізнесу в Україні. Галузі сільськогосподарського виробництва.

АГРОЕКОЛОГІЯ

1. *Місце агроєкології в системі сучасних наук. Агроєкосистеми, їх будова та функціонування. Агроландшафти.*

Охарактеризувати місце агроєкології в системі сучасних наук. Термін «агроєкосистема», видова та просторова структура, взаємозв'язки в агроєкосистемах, особливості функціонування та динаміки агроєкосистем, їх основні відмінності від природних екосистем. Основні типи агроландшафтів.

2. *Екологічні аспекти інтенсивного сільськогосподарського виробництва, загрози для якості продукції та довкілля. Використання біотехнологій: позитивні риси та потенційні загрози.*

Охарактеризувати основні способи інтенсифікації сільського господарства (використання мінеральних добрив, пестицидів, хімічної меліорації, зрошення та осушення, механічний обробіток ґрунтів) та їх негативного впливу на довкілля, якість продукції, здоров'я людини та загострення сучасної екологічної кризи. Можливості мінімізації негативного впливу інтенсифікації сільського господарства. Біотехнології в рослинництві та тваринництві, потенційні загрози використання трансгенних організмів в сільськогосподарському виробництві для довкілля та здоров'я людини.

3. *Адаптивне землеробство, основні засади та особливості. Ландшафтно-адаптивне землеробство, переваги та труднощі у запровадженні в практику.*

Адаптивне рослинництво як спосіб екологізації та інтенсифікації сільського господарства: властивості адаптивних сортів, біологізація інтенсифікаційних процесів за рахунок селекції рослин та підвищення їх адаптивного потенціалу, конструювання агроєкосистем на основі збереження і активізації продукційних та регуляторних функцій їх компонентів, перехід до адаптивного землеустрою, що базується на збереження природних компонентів ландшафту та більш диференційованому використанні лімітуючих природних ресурсів (виділення однорідних екологічних територій), перехід до нової стратегії захисту рослин від

хвороб, шкідників та бур'янів, що базується на управлінні динамікою чисельності їх популяцій і економічно допустимою шкодочинністю), створення адаптивної системи механічного обробітку ґрунтів для зменшення навантаження на ґрунти, запобігання процесам ерозії.

4. *Альтернативне екологічне землеробство. Основні принципи та типи. Охарактеризувати світовий досвід екологічного землеробства.*

Екологічне землеробство, основні принципи та імперативи. Типи альтернативного землеробства: органічне, органо-біологічне, біодинамічне, їх розвиток та основні принципи підвищення урожайності культур та захисту від шкідників. Переваги та недоліки екологічного землеробства. Світовий та український досвід вирощування екологічно чистої продукції.

ЗАГАЛЬНА ЕКОЛОГІЯ

1. *Аутекологія як розділ біоекології. Екологічні фактори та їх класифікація. Вплив лімітуючі чинників на організми. Закон мінімуму.*

Охарактеризувати місце аутекології в системі загальної екології. Визначення та класифікація екологічних факторів, зони дії екологічного фактора, екологічна валентність, роль факторів у адаптації організмів до різних типів середовищ існування. Активна адаптація і пасивна адаптація. Вплив лімітуючі чинників на організми. Закон мінімуму. Інші закони аутекології.

2. *Синекологія як розділ біоекології. Типи біотичних відносин. Трофічні ланцюги і екологічна піраміда. Біологічне різноманіття як основа стабільності біосфери, видове різноманіття, індекси видового різноманіття. Екосистеми, їх структурно-функціональна будова, типи екосистем світу.*

Охарактеризувати місце аутекології в системі загальної екології. Основні типи біотичних відносин, їх коротка характеристика та приклади. Трофічні ланцюги (пасовищні та детритні) і екологічна піраміда. Біогеоценози як природні системи, їх класифікація, структура, функціонування. Біологічне різноманіття як основа стабільності біосфери, видове різноманіття, індекси видового різноманіття. Екосистеми, суть терміну, структурно-функціональна будова, основні типи екосистем світу.

3. *Біосфера як глобальна екосистема. Еволюція та будова біосфери. Ноосфера. Біогеохімічні цикли. Основні закони біоферології.*

Біосфера як глобальна екосистема, наука про біосферу. Будова біосфери, основні властивості, механізми забезпечення гомеостазу. Еволюція біосфери та ноосфера як сучасний етап розвитку біосфери. Біогеохімічні цикли як основа функціонування біосфери, роль живої речовини у біогеохімічних циклах. Основні закони біоферології.

4. *Охарактеризувати глобальні екологічні проблеми та можливі шляхи їх вирішення. Роль міжнародної спільноти у розв'язанні сучасної екологічної кризи.*

Основні глобальні екологічні проблеми: зменшення запасів енергоресурсів, зниження продовольчої безпеки людства, знеліснення та опустелювання територій,

зменшення біорізноманіття, зміни клімату, руйнування озонового екрану Землі, забруднення Світового океану. Роль міжнародної спільноти у розв'язанні сучасної екологічної кризи шляхом підписання конвенцій про біорізноманіття, пом'якшення змін клімату тощо.

РЕГІОНАЛЬНИЙ АГРОБІЗНЕС

1. *Фактори регіоналізації аграрної політики.*

Специфіка природної основи ведення сільського господарства; особливості розселення сільського населення, рівень урбанізації; рівень соціально-економічного розвитку і структури господарства регіону; історичні і соціально-психологічні особливості населення регіону; економіко-географічне положення регіонів. Умови розвитку і спеціалізація агро бізнесу в регіонах України.

2. *Агробізнес степової зони України.*
3. *Агробізнес лісостепової зони України.*
4. *Агробізнес Полісся України.*

Виявлення рівня розвитку агробізнесу і тенденцій забезпечення населення регіону продуктами харчування, визначення найбільш раціонального обміну потоками продукції.

ОРГАНІЗАЦІЯ ВИРОБНИЦТВА І ПІДПРИЄМНИЦТВА В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ

1. *Форми власності та господарювання в аграрному секторі економіки України.*
2. *Галузі сільськогосподарських підприємств.*
3. *Форми спеціалізації сільськогосподарських підприємств.*
4. *Сільськогосподарські підприємства та їх організаційно-економічні основи.*

ЕКОЛОГІЯ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ

1. *Теоретичні основи «Екології землекористування».*
2. *Біоцентрично-світова структура агро ландшафту.*
3. *Оцінка ресурсів природно-господарського територіального комплексу.*
4. *Адаптивно-ландшафтні системи землеробства.*

ФЕРМЕРСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО

1. *Розвиток фермерства в Україні та земельна реформа.*

Поняття селянського фермерського господарства. Становлення фермерських господарств в Україні, їх кількість, географія, наявні земельні ресурси, продуктивність праці. Аграрна реформа в Україні, її етапи та вплив на розвиток селянського фермерського господарства. Закони України, які стосуються аграрної реформи та фермерства. Власність на землю та фермерство. Формування спілок та асоціації фермерів. Проблеми захисту економічних та соціальних інтересів фермерів державою.

2. *Фермерство і агробізнес. Фермерське господарство США.*

Використання досвіду Фермерства США В Україні, економічний демократизм виробничо-господарської системи фермерства США. Місце фермерського господарства в агробізнесі США. Матеріальна зацікавленість. Моральні стимули. Галузева структура фермерського господарства США.

ОСНОВИ АГРОБІЗНЕСУ

1. *Сутність поняття «агробізнес».*
2. *Система чинників розвитку агробізнесу в Україні.*
3. *Компонентна структура агробізнесу та напрямки її удосконалення в Україні.*
4. *Територіальна організація агро бізнесу та напрямки її удосконалення в Україні.*

Література

1. Методика бонитировки почв Украины. Изд. УААН. 1992
2. Методика грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення. 1995
3. Рутинський М.Й., Зінько Ю.В. Сільський туризм. 2006
4. Горі шевський П.В., Васильєв В.П., Зінько Ю.В. Сільський зелений туризм: організація гостинності на селі: Підручник. 2003
5. Шикуча М.К., Ігнатенко О.Ф., Петренко Л.Р., Капштик М.В. Охорона ґрунтів. 2004
6. Бойко В.И., Коржинський М.П., Лазні В.В. Рынок продовольства. 1994
7. Гайдучий П.І., Корольова О.Є. Формування ринкових відносин в агропромисловому комплексі. 1994
8. Магазинчиков Т.П. Земельний кадастр. 1999
9. Медведєв В.В., Лактіонова Т.М. Земельні ресурси України. 1998
10. Гнаткович Д.І. Організація і планування робіт по землевпорядкуванню. 1992
11. Польський Б.М., Стебленко М.І., Чмир Р.Д. Основи сільського господарства. 1991
12. Городній М.М., Сердюк А.Г., Копілевич К.А. Агроєкологія. Навчальний посібник. 1995
13. Писаренко М.М. Агроєкологія: теорія і практика. 2003
14. Кучерявий В.П. Екологія. 2000
15. Білявський Г.О., Бутченко Л.І. Основи екології: теорія та практикум. Навчальний посібник. 2002
16. Семенов В.Ф., Сіваченко І.Ю., Фндосяка В.П. Загальний курс агро бізнесу: Навч. посіб. 2000
17. Семенов В.Ф. Шляхи підвищення ефективності реформування агропромислового комплексу регіону. 1998
18. Березівський П.С., Губені Ю.Е., Михалюк Н.І. Організація виробництва і підприємницької діяльності в аграрних формуваннях. 2002
19. Губені Ю.Е. Організація агро бізнесу і підприємництва. 1998
20. Кирюшин В.И. Экологизация земледелия и технологическая политика. 2000
21. Варламов А.А., Хабаров А.В. Экология землепользования и охрана природных ресурсов. 1999